СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 4. Джерзи Ситі, Н. Дж., второк, 6. січня, 1925. VOL. XXXIII. No. 4. Jersey City, N. J., Tuesday, January 6, 1925. THREE CENTS

Америка дістала французьку ноту.

ВАШИНҐТОН, 4. січня. — Департамент стейту дістав нині французьку ноту про сплату военних довгів Франції.

Як відомо, головні точки ноти предкладають, щоби Франції признати 10-літну мораторію та 90 літ до сплати военного довгу.

Урядники американського департаменту стейту заявляють, що нота надаеться до дискусії яко основа переговорів.

БУДУТЬ ГОЛОСУВАТИ НАД ВЕТОМ КУЛИДЖА.

ВАШИНҐТОН, 4. січня. — Провідники більшости в сенаті таки рішили проти волі прихильників Кулиджа віддати під голосование законопроект про підвишку пенсії почтовим робітникам, котрий, відомо, президент заветував при першій ухвалі.

НОВЕ ЧИЩЕННЄ ПРОГИБІЦІЙНОГО БЮРА.

ВАШИНҐТОН, 4. січня. — Кулидж приказав знова прочистити прогибіційне бюро, в якому мае бути богато урядників, які не сповняють обовязків свого уряду.

Президент приказав викинути всіх таких урядовців.

СТРАЙК ПОГОНИЧІВ И ШОФЕРІВ У ШИКАҐО.

ШИКАҐО, Илинойс, 4. січня. — Коло 3,000 погоничів і шоферів троків та возів на місцевих вуглевих ярдах вийшло нині на страйк.

Юнія згодилася доставляти вугля лишень шпиталям.

ХОЧУТЬ ЗНЕСТИ ЦЕНЗУРУ НАД РУХОМИМИ ОБРАЗКАМИ.

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 3. січня. — Републиканські члени стейтової леґіслятури рішили внести проект закона про знесение цензури над рухомими образками.

Сей проект скасувавби пораграфи карного закона проти неморальних образків, а зате давби широкі права публиці.

ПРОБИ НАД ЛІКОМ ПРОТИ СУХОТ.

Шикаґо, 4. січня. — Шикаґовський департамент здоровля, котрий робив проби зі санокрисіною, новим ліком проти сухот, придуманим дром Мелґардом, данським ученим, каже, що лік дае найкращі надії.

Лік се неорґанічна сіль золота.

ПОЖАДАНА РЕФОРМА.

НЮ ЙОРК, 4. січня. — Американська адвокатська палата сотворила в собі осібне тіло, так званих комишенерів для вирівнання стейтових законів, які мають на ціли не лишень усунути всякі суперечности межи законами стейту, але перевести закони на просту, загально зрозумілу мову.

ДОМАГАЮТЬСЯ УХВАЛЕННЯ ЗАКОНА ПРОТИ ДІТОЧОЇ ПРАЦІ.

ОЛБАНІ, 4. січня. — Прихильники федерального закона проти діточої праці внесли до стейтової леґіслятури домаганне, щоби леґіслятура заявилася за тим, щоби конґрес мав право видавати закони про діточу працю в фабриках.

ОСТОРОЖНО З РІЗДВЯНИМИ ДЕРЕВЦЯМИ.

НЮ ЙОРК, 5. січня. — Нюйорський міський комишнеер огню видав до населення міста публичну осторогу, щоби викидати з домів сейчас по святих різдвяні деревця.

Комишенер говорить на основі досвіду, що деревця, які скоро висихають, стають часто причиною поважних пожарів.

ТЮРМА ЯМА МУК.

ДЕНВЕР, Колорадо, 4. січня. — Проти начальника місцевої стейтової тюрми піднесено ряд поважних закидів. Закидують йому знущанне над вязниками, битте, брутальність, звірскість.

Ґубернатор думае, що його треба усунути з уряду.

ПОЖАР ШПИТАЛЮ.

БОСТОН, Месечузетс, 4. січня. — Від короткого зіпняття електрики займився місцевий шпиталь Скоберґа на Бікон стріті.

Підчас пожару погибла одна жінка, а кільканайцятеро віднесло тяжкі ушкодження тіла.

ВІД СНІГОВИХ БУР.

НЮ ЙОРК, 4. січня. — Наслідком снігової бурі, що навістила сими днями місто, в місті погибло 5 людий.

Для збирання снігу з вулиць треба було наняти 16,000 робітників.

Декотрі кораблі з Европи приїзджають з 5-дневим опізненнем.

ПРОМИСЛОВИЙ РУХ У ПАДОЛИСТІ.

ВАШИНҐТОН, 4. січня. — Після обчислень департаменту торговлі, промисловий рух у місяці падолисті був слабший як в місяцю жовтни.

Всі промисли з вимком зелізного, сталевого й хемчіного виказали менчий рух. Гуртова торговля теж була ослабла.

ДИТИНА ПОГИБЛА ВІД АЛЬКОГОЛЮ.

НЮ ЙОРК, 4. січня. — Нюйорська поліція арештувала під закидом убійства італійського іміґранта Люїджі Крістаніельо та його жену Анджелику за те, що вони лишили на столі без належитого нагляду фляшку з алькоголем. Їх 5-літний хлопець напився горілки та помер від затроення.

Сьогорічна коляда для Рідної Школи в старому краю.

КОЖДА УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА, КОЖДА ЦЕРКВА, КОЖДЕ ТОВАРИСТВО, БРАТСТВО, СЕСТРИЦТВО, СПІЛКА, БИЗНЕС І Т. Д. ПОВИННІ ЗЛОЖИТИ ВІД СЕБЕ ЛЕПТУ НА РІДНУ ШКОЛУ.

КОЖДИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДЯНИН І УКРАЇНСЬКА ГРОМАДЯНКА, БЕЗ УСЯКОЇ РІЖНИЦІ, ПОВИННІ ЖЕРТВУВАТИ ВІД СЕБЕ, ПО СВОЇМ СИЛАМ, ЖЕРТВУ НА ДАЛЬШУ БОРОТЬБУ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ПРОТИ НЕВОЛІ, ЯКУ НА НЕЇ НАКЛАДАЮТЬ ХВИЛЕВІ ПОЛЬСЬКІ ОКУПАНТИ.

НІХТО З УКРАЇНЦІВ НЕ ПОВИНЕН ВІДТЯГНУТИСЬ ВІД ТОГО ЗАГАЛЬНО-НАРОДНЬОГО ОБОВЯЗКУ.

ЖЕРТВИ ПОСИЛАТИ ЧЕРЕЗ ОБЄДНАННЄ НА АДРЕСУ:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN STREET, PHILADELPHIA, PA.

ВОЛОДИМИР САМІЙЛЕНКО.

СВЯТИЙ ВЕЧІР.

Свято веселее нас привитало,
Свято найбільш укохане в народі,
Будьмо-ж веселі журитися годі,
На бік лихее, кого що спіткало —
В Святий Вечір.

Будьмо веселі, всі клопоти киньмо,
Хто ма кохання, втішаймось коханням,
Даймо в нас волю всім добрим бажанням,
І без злоби — всіх ворогів стріньмо —
В Святий Вечір.

Стріньмо, як дітям народу годиться:
Серцем отвертим і чулости повним;
І цілий край свій любовю ми сповним
І в злих серцях та любов заіскриться —
В Святий Вечір.

Хто з нас був добрий, той ліпший ще буде,
Хто неприязний, щоб добрости вчився;
Не забуваймо: в сей день народився
Той, що кохання приніс на всі люди —
В Святий Вечір.

Нумо-ж до гурту зберімось тіснійше,
Кожда родина, як звичай навчае,
А в кого зовсім родини не мае,
Друга хай знайде, а смутком не дише —
В Святий Вечір.

Тільки такий недошкребок культури,
Що до народа кохання не мае
Що його звичаї всі зневажае,
Той нехай буде смутний і похмурий —
В Святий Вечір.

НЕБУВАЛІ УРОДИНИ.

Гобокен, Н. Дж., 4. січня. — Місцевий різник Купер Бір обходив 105-ті уродини.

Ювилят, який уважае себе найстаршим бизнесменом у Злучених Державах працював рано в своїм склепі, відтак зів порядний обід, викурив грубе циґаро й не хотів ґазетярам дати ніякої ради про те, в який спосіб осягнув такий поважний вік.

Колиж ґазетярі таки наперлися, він сказав: „Я все дбав за себе. Я все вставав о 6 год. рано, працював тяжко і ніколи нічим не журився. Я все таки займався тим, що мені найбільше підходило до серця. От і все" Відтак він додав: „Ага, свого часу лікар радив мені перестати курити, бо інакше умру до кількох неділь. Вел, два роки тому, я був на похоронах того лікаря".

ЗАНЕПОКОЄННЄ В АТМОСФЕРІ.

Вашингтон, 4. січня. — Уряд погоди каже, що за послідних кілька днів можна буде завважати поважне занепокоення в цілій земській атмосфері, наслідком чого наступили снігові бурі не лишень в Америці, але й в Европі та Азії.

Уряд погоди не думае, щоби погода на землі змінилася послідними роками. На його думку за послідних 2.000 літ. ...

ХТО УЛАДЖУЄ НАПАДИ НА „КРЕСАХ"

Білоруський посол Тарашкевич заявив на засіданню польського сойму: „Напади на кресах уряджують військові кольоністи, а їх інспрує уряд" Уся польська преса за виїмком ‚Роботніка' накинулася за ті слова на посла.

ЗАСУД НА ПОЛЬСЬКОГО ШПІОНА.

З Минська повідомляють, що там засуджено на смерть польського старшину Стаблінського за шпіоважу.

ДО НАШИХ ЧИТАЧІВ:

В середу, 7-го с. м., не вийде Свобода ізза українського свята Христового Різдва.

БЕЗПАРТІЙНА СОЦІЯЛІСТИЧНА ЧАСОПИСЬ У ЛЬВОВІ.

Заходом окремих соціялістичних ґруп і відламів колишньої Української соціял-демократичної часописи українською мовою. Часопись на перших порах виходитиме один раз на тиждень.

ПОВСТАНЧІ ОРҐАНІЗАЦІЇ НА УКРАЇНІ.

Зєднаними заходами військового командування і відділів ДПУ розбито на Ставропільщині велику повстанчу орґанізацію, яка мала чотири добре узброєних загони, що в останнім часі тероризували місцеві партійні та урядові установи. повстанці розгромили склади хлібопродукта, 16 низових сільських комітетів компартій, забили пять голов виконкомів і 26 партійців, що займали відповідальні посади вповітах. Трох повстанчих ватажків забито при перестрілці, частина повстанців сами заподіяли собі смерть, а решта здалася.

У Старобільськім повіті зліквідовано повстанчий загін отамана Левченка.

ЖАНДАРМИ НА ЗАГРЕБСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.

На загребському університеті завішено виклади з причини студентських заворушень. Студенти на зборах запротестували проти нарушення автономії загребськогокого університету. Студенти старалися уладити маніфестацію на вулиці але жандарми втиснули їх до університетського будинку. Коли жандарми увійшли до університету прийнято їх револьверовими вистрілами. Опісля ввійшла до університету поліція. Було ранених 10 студентів і 5 жандармів. До заворушень прийшло теж на університеті в Люблянї.

ОДЕСА ВАЛИТЬСЯ.

Недавно потерпів Київ через те, що теперішній уряд недбало сповнює свої завдання. Усувалась земля і валились доми. Тепер приходять вісти, що в Одесі наслідком зіпсутої каналізації завалилася часть Пушкінської вулиці на просторі 300 сяжнів.

При камениці на Николаївському бульварі так сильно зарисувались, що мешканців треба було з них забирати. Така сама а навіть ще більша катастрофа сталась на улиці Екатеринославській в поміщенню ґуберніяльного статистичного бюра, при чому не обійшлось без жертв у людях ...Гарні порядки!

БАНДИТИ, ЩО МЕШКАЮТЬ У ПАЛАТІ ҐРАФА.

Польські часописи повідомляють, що бандитська ватага „Панича", яка оперувала в окрузі ланцута і Пшеворська, мала свою „головну кватиру" в палаті ґр. Потоцкого в Ланцуті. Часть прислуги ґрафа належала до ватаги. Поліція перевела ряд арештувань.

ЗВІЛЬНЕННЯ ПОР. КУХЦІНСЬКОГО.

На днях відбулася перед трибуналом військового суду у Львові розправа проти поручника Кухцінського, що в приступі хвилевого афекту убив свого товариша А. Врублевського. Кухцінського звільнено від вини і кари.

ПРИЗНАНА „АВТОКЕФАЛІЯ"

Польські часописи повідомляють, що собор східної церкви в Царгороді визнав автокефалію православної церкви в Польщі.

276 ҐЕНЕРАЛІВ

Під теперішню пору мае польська армія 106 ґенералів у службі і 170 на емеритурі.

120.000 ЕМЕРИТІВ

Число емеритів, які Польща одержала в спадщині по своїх опікунах, обчислено на 120.000 голов.

Фашісти під проводом Муссолінія обновили терор в цілій Італії.

РИМ, 4. січня. — Премієр Італії, Беніто Муссоліні, зачав отверту війну зі своїми політичними противниками.

Він заявив у парляменті, що не уступить зі свого становища і заведе порядок і спокій в Італії до 48 годин. Відтак розпустив парлямент на неозначений час і зачав акцію.

Він змобілізував міліцію фашістів у Римі і других містах, а зокрема уставив відділи фашістської міліції по зелізничих шляхах, де соціялісти готовили саботаж (боротьбу при помочі ушкоджування).

Кромі того він заборонив ґазети своїх противників, а також зібрання і демонстрації. Вкінці позамикано проти-фашістські клюби.

Начальникам поліції доручено в разі потреби покликати до помочі проти демонстрантів фашістську міліцію.

Цілий край тепер живе під терором фашістів.

Вони виступили ще раз із великим розмахом під проводом Муссолінія. Для більшого ефекту вони проголосили, що виступають сим разом в обороні короля, бо противники фашістів хотять викликати переворот для встановлення републики в Італії.

ФАШІСТСЬКІ МАНЕВРИ В РИМІ.

РИМ, 4. січня. — Леґіон фашістських міліціонерів у Римі зачав у місті маневри.

Частина міліціонерів у синіх одягах се фашісти, а друга у червоних се наїзники на Рим.

АЛІЯНТСЬКІ НОТИ У СПРАВІ ЗЛОМАННЯ ВЕРСАЙСЬКОГО ДОГОВОРУ.

ПАРИЖ, 4. січня. — Завтра передасть 5 аліянтських амбасадорів у Берліні німецькому правительству однакові ноти у справі відмови опорожнити місто Кельн дня 10-ого с. м.

НІМЕЧЧИНА ПЕРЕЧИТЬ АЛЯНТСЬКИМ „ВІДКРИТТЯМ".

БЕРЛІН, 4. січня. — В урядових кругах заявляють, що німецьке правительство відповість на аліянтські ноти у справі відмови опорожнити місто Кельн, що закиди аліянтів про зоруження в Німеччині безосновні і неправдиві.

НІМЕЦЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ.

БЕРЛІН, 4. січня. — Завтра збереться тут новий німецький парлямент (райхстаґ),

Головним завданнем парляменту буде створити правительственну більшість, з якої вийшов би міністерський кабінет.

МОСКАЛІ ГОТОВИЛИ ПЕРЕВОРОТ В ЕСТОНІЇ.

РЕВАЛЬ, столиця Естонії, 4. січня.— Естонське правительство викрило дальші докази про те, що політичний переворот в Естонії готовило російське большевицьке правительство на спілку з „третім" „інтернаціоналом" Гершка Апфельбавма (Григорія Зіновева).

До заяви правительства про чинну участь російського уряду у перевороті приєднались естонські соціялісти, котрі кажуть, що виступлять рішучо проти горстки комуністів, платних Москвою.

ЗНОВУ ПОВІНЬ В ПЕТЕРБУРЗІ.

ПЕТЕРБУРГ, Московщина, 4. січня. — Учера знову навістила Петербург велика повінь.

Вода на Неві піднеслась о 8 стіп понад нормальний стан.

Населенне втікае на горби, щоб ратуватись перед потопою.

(Се вже друга потопа Петербурга, відколи його перезвано на „Ленінград". Причиною потопи є занедбанне мурованих берегів, які зачали розсипатись).

ПРОТИ КИРИЛА.

ПАРИЖ, 4. січня. — Донський генерал Петро Половцов видав відозву проти великого князя Кирила Володимировича, котрий проголосив себе царем Росії.

У сьому писмі він каже, що Кирило се не розумний і боязний чоловік, без власної думки і почину, але сліпо повинується своїй жінці, сестрі румунської королеви.

Кирилова жінка, каже Половцов, се спосібна і вельми честилюбна женщина. Вона за всяку ціну хоче бути царицею і звеліла йому проголосити себе царем. Тепер веде „царський двір" в Кобурґу, в Баварії, на удержанне якого продала свої брилянти, а недавно їздила в Америку просити гроший у богатих Американців. Богато вона не дістала, але і так осоромила Росію, бо просила як жебрачка.

Далі він каже, що в „царському дворі" Кирила є большевицькі шпигуни, яких платять з Москви, та що хотяй би він і мав право престолонаслідства, то він царем не буде, бо ніхто з Москалів його не хоче.

Натомість ґенерал Половцев заявляється за Миколою Миколаевичем, котрий, як каже, живе тепер скромно у Франції, а котрого імя широко звісне в Росії.

Він каже, що Микола Миколаєвич тепер не кандидує на царя, але як прийде слушна пора, то він виступить і з ним разом стане усе російське офіцирство, обєднане заграницею товариство, якого Половцов є головою.

ПАПА ВІДЗНАЧУЄ ВОЙЦЕХОВСЬКОГО І ЖІНКУ.

РИМ, 4. січня. — Папа римський Пій XI. вислав президентови Польщі Станіславови Войцеховському і його жінці по золотому медалеви, які були за святою брамою від 1900 року.

Се зробив він на спомин свого побуту в Польщі.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число, три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграниці:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Христос Раждається!

Христос родився! Запанувала радість і веселість по цілому світі, а нині у Східній Европі і в Америці серед емігрантів з тої частини старого культурного континенту.

На цілій Україні радість нині, хотяй народ переживає небувале важке лихоліття; хотяй томиться в тюрмі ворогів-окупантів.

Бо на небі зірка сияє і вістить нову добу, добу приходу і побіди правди над кривдою і справедливости над несправедливостю.

Правда і справедливість остаточно мусить побідити, коли за неї борються міліони.

Україна вже доволі зазнала кривди і несправедливости, але се тому, що міліони її синів і дочок ставились байдуже до сього.

Тепер часи змінились на Україні. Вже міліони на заході і на сході свідомі і стають до боротьби за правду і за справедливість, яку проповідував Христос Спаситель на землі.

Сі міліони не хотять вже терпіти кайдан і неволі і вже недалека та хвиля, коли вони, одностайне ставши, скинуть пута і будуть вільні у вільній державі як другі вільні народи.

Аж тоді Різдво Христове буде найвеселійше на Україні.

БУДУЧНІСТЬ ПОЛЬЩІ.

Лотроп Стодарт, відомий американський публіцист, пише в своїй, недавно виданій книжці про Европу таке:

„Поверховно, Польща моглаби робити враження, що вона має світлі вигляди. На ділі, її вигляди далеко не світлі.

„Польща завдячує свою незавсимість головно щасливому збігови обставин в европейській політиці. Вона осягнула теперішні границі не лишень мировій договори, але й через ряд удачних нападів проти своїх сусідів. Польщі минуло се безкарно, бо її помагала Франція, котра вважає Польщу за основу французької системи союзів та потурає її на всі лади. Польські удачі, однак, лишили по собі в спадку цілий ряд тяжких заграничних і внутрішних питань. Польща, котра не то що сварилася, але билася кроваво з кождим своїм сусідом, не має нині ні одного приятеля в цілій Східній Европі. Загально знелюблена, широко зненавиджена, Польща нині оточена перстенем держав, які можуть бути її ворогами в війні. Навіть її колишня союзниця. Литва, нині розлючена захопленем литовської столиці Вильни, — сим учинком, якому рівного щодо безличности не було від кінця війни. Щождо Німеччини та Росії, наймогутнійших сусідів Польщі, то якраз вони є її найлютійшими ворогами. Теперішні границі Польщі се немовби вічний визов для сих двох держав, який вони будуть зносити лишень так довго, поки до сього будуть примушені, і ані хвилі довше.

„Що більше, до сих зовнішних небезпек, Польща ще хора на ряд внутрішних клопотів, які теж можуть розвинутися в такі самі недуги, як ті, що колись довели до руїни історичну Польщу. Границі Польщі сягають далеко, але вони обіймають чисельні та збунтовані національні менчости, а до того Поляки почали вже межи собою самими боротися так само завзято, як в давній Польщі. З 27 міліонів населення всего малощо більше як половина належить по крови до Поляків. Решта населення складається з півтретя міліона Німців, близько 4 міліонів Жидів, 4 міліонів Українців або „Малорусинів", а понад півтора міліона других національностий, головно Білорусинів, Великоросів, та Литовців, з порцією Чехів та Словаків, докинених немовби для доброї міри. Ні одна з тих національностий не любить польського правління, і Поляки роблять все, що лежить в силі, щоби вони любили Польщу ще менче. Поляки угнітають їх так само люто, як колись їх самих угнітали давні російські та німецькі уряди. Тимчасом Поляки сваряться межи собою а польську політику оживлюють заворушення, замахи, і тим подібні другі неспокої. Далі, велика армія Польщі та другі видатки уряду запхали Польщу в довги та понизили вартість її гроша.

„Конець сього всего такий, що хоча нова Польща не проіснувала всего ще й десять літ, то її положенне стає щораз більше подібне до положення історичної Польщі перед її розбором в 1772 році. Якщо Польща не поправиться, то її сусіди дуже легко можуть її розібрати наново. Але чи зможе Польща поправитися? Події показують, що Польща, так як скинені колись французькі королі Бурбони, не потрафить нічого навчитися ні нічого забути.

„Зібравши все до куни, Польща дає дуже слабі надії на довге життя".

60 УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ У ВІДНИ БЕЗ ХЛІБА.

(Поклик до американських братів).

Не перший раз звертаємось до Вас, Браття, із закликом, і не одному з Вас звісна діяльність нашого Товариства студії в австрійських високих школах і пійшли в рідний край орати недоорану ниву.

І сьогодня знова звертаємось до Вас в імени тих, які ще не покінчили студій, в імени тих нуждарів, які серед голоду і холоду стараються набути собі освіту, якої не можуть набути в краю закутаний в кайдани.

Богато студентів мусіло залишити студії і ми не могли помогти їм, бо вже другий рік минає, як устала майже зовсім жертвеність Ваша. Остались тільки ті, яких ні голод, ні найгірші злидні не злякують і ті, яким нікуди іти.

Шістьдесять студентів карається у Відни без всяких засобів до життя. І даром приходять вони до нас і просять помочі. Ми безрадні, — помогти їм не можемо, бо в нас ні сотика. Уся наша діяльність мусить обмежуватись на виплаті кількох патронатів, які щедрі жертводавці від довшого часу присилають своїм вибранцям.

І тому сьогодня кличемо до Вас в імени тих 60 голодних: „Поможіть!"

Не доводіть до розпуки тих нуждарів, які у свій час, коли народ візвав їх до бою, не жаліли ні трудів, ні крови, ні життя свого.

Збирайте малі жертви і гуртом присилайте на адресу нашого Товариства. Найменьшою лептою причинитесь до великого діла, бо допоможете не тільки тим 60 голодним, але і народови, бо збільшите кадри освічених провідників для свого народу.

Ми певні, що наш заклик найде належний відгук у Ваших серцях і на Вас надіються ті, в яких імени просимо Вас о поміч.

Шліть негайно жертви на адресу:

Ukrainischer Verein
der Kulturfreunde in Wien, VIII,
Albertgasse, 34/26.

Відень, 17. грудня, 1924.

Др. С. Дністрянський, голова,
Іван Школьник, писар.

ЖЕЛАННЯ ВЕСЕЛИХ І ЩАСЛИВИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО ПЕРЕСИЛАЄ ВСІМ ЧЛЕНАМ І ЧЛЕНКИНЯМ У. Н. СОЮЗА

Головний Уряд У. Н. Союза.

Українські студенти в Німеччині.

В днях 30-ого падолиста і 1-ого грудня, 1924, відбувся в Берліні II. зізд українського студентства в Німеччині і вільного міста Данціґу, обєднаного в Союзі Українських Студентських Організацій в Німеччині. (Члени організації: Т-во „Основа" в Данціґу, Спілка Студ. Українців у Німеччині, Т-во „Основа" в Берліні, Комітет Студ. Українці із Зеленого Клину, Обєднанне Агрономів, Лісовиків та Ветеринарів у Німеччині, Т-во Студентів Українців у Кенігсберґу.

Зізд ствердив спільність інтересів і потреб українського студентства в Німеччині та в. м. Данціґу; накреслив головні точки і завдання праці Союза; приняв до відома, із задоволенем, звіт уступаючої управи Союза, та по уділенню їй абсолюторії, обібрав нову управу Союза на біжучий шкільний 1924-25 рік, у складі: головою Союза Мих. Мілько, студ. пол. наук, заступник голови та екон. референт Іван Дребатий, дипл. агроном, секретар Василь Ісаїв, студ. гірн.

Українське студенство в Німеччині та в м. Данціґу в тяжкі часи полишено на власні сили. Тільки надзвичайними зусилями, спільною працею вдалось йому уратувати студії невеликої частини незаможного студентства; більша-ж частина сього студентства все ще стоїть перед страшним розбиттем усеї праці, всіх попередних здобутків. Управа Союза напружує всю енергію; використовує всі можливости, аби накладені їй зіздом обовязки забезпечення студентства, виконати, й у вірі, що доля закінченого закордон на студій українського студентства; болить наше українське громадянство, горячо звертається до всіх українських добродійних та допомогових організацій в Америці, приглянутись положенню і посильною помочію пійти на зустріч організованим зусиллям українського студентства в Німеччині та у в. м. Данціґу.

МАЛЕНЬКІ ЗАПИТАННЯ

ДЕ РЕШТА.

Совітська Україна має дати в цім році 92 міл. карб. сільсько-господарського податку. Пятьдесять пять міліонів вона вже дала — значить, дасть і решту.

Отож так і запишемо: 92 міліони.

За минулий рік Харківська губернія дала 24 міл. карб. неокладних прибутків. Це значить таких прибутків, що не накладаються безпосередно на людність, а сплачуються добровільно: за право торгівлі, за гербові марки то-що.

Харківська губернія — столична. Инші губернії не можуть з нею рівнятись. Але де-що й вони мусіли дати. Скажім, половину того, що дала Харківщина. Девять губерній по 12 міліонів — це вийде 108 міліонів. Та ще 24 міліони з Харківщини — то маємо разом 132 міліони. Та ще 92 міліони продподатку — це вже виходить цілих 224 МІЛІОНИ КАРБОВАНЦІВ.

Для вбогої, зруйнованої, обшарпаної та обдертої України — сума кругленька. За ці гроші вже далося-б дещо зробити!

Але на Україні з цих грошей залишається тільки 35 МІЛІОНІВ. Це властиво та сума, яку дістає уряд совітської України на загаговлення всіх місцевих потреб.

Де-ж дівається решта?

МОГАР.

РІЗДВЯНІ ДЗВОНИ.

Звіночки — звони!
Срібернi тони
Несіть, несіть!
Несіть в простори:
Кінчиться горе,
Затихнуть стони...
Душ легіони
Будіть, будіть!

В душах, що в хлань йшли,
У темінь аду,
Будіть розраду,
Огнем любови
Натхніть, натхніть!..
Різдвяні дзвони
Враз з пісоньками
Сю вість несіть:
Є Бог із нами!

Родилось Слово!
Світло родилось,
Озолотило
Життє на ново,
Освободило
Нас з тьми заков!
Взяла власть в руки
Свята любов!

Гей, звони, звони,
Несіть тони
Коляд пісень,
Несіть хорали:
Вже тьми упали,
Святає день!

Переміняється
Весь земний глыб!
Втих бій кровавий!
По днях темряви,
Злощасних проб,
Іде день слави
Дія і пісень!

Звінки Різдвяні,
Над глубінь хлані
Срібернi тони
Несіть! Несіть!
Душ легіони
Будіть, будіть!
Звіночки, звони,
Звеніть! звеніть!

Уляна Кравченко.

СВЯТ ВЕЧІР РОЖДЕСТВА ХРИСТОВОГО.

Навічерє Рождества Христового це свято народин нової віри в поміч і любов ближнього, початок нової ідеї. В святвечір як память народин Богочоловіка, бренять повсюда спіжові слова: Христос Раждається!

В хвилі так урочистого настрою, огортаючого зарівно бідаків і богатих, терплячих і задоволених, в моменті хоч ріжно відчуванім, але завше піднесенім, відпадає струпішілість, а в жили вливаєсь нова енергія та сила.

Хоч сяєво зірки, промінь нового світла, перериваюць чорні заслони ненависти, то все-таки ніч ще не скінчена. Народ український як може оден з одніснших на отвертім поли в бою з ворогом, в бою на життє і смерть за своє майбутнє.

Голос розпуки як голос надчоловіка наклюкуючий до офіри, посвячень і лицарства, доходить до нас та вриваєсь у наші серця. Це розпука Рідної Школи, котра несе смерть зневірі та вливає в душу нові ідеї, — ідеї само-посвяти для добра свого народу.

Благає ратунку Рідна Школа, благає її немічна дітвора, благають вдови та сироти. Чи відкажемось? Поможім! Поможім як ніколи, цеж наш святий обовязок. Не закривайм серць наших перед мельодією коляди, яка нагадує нам Рідну Стріху.

Ліґа Американських Горожан Українського Походження, розсилаючи колядників по хатах нашого громадянства з нагоди свят Рождества Христового, відзиваєсь до всіх щирих сердець, щоб зволили прийти з жертвою. Жертвуймо, скілько змога, але жертвуймо всі.

Всім прихильникам і ертводавцям желає товариство Веселих Свят.

Христос Раждається!

ЗА ВИДІЛ:
П. Сокальчук, голова.

З НАГОДИ СВЯТА РІЗДВА ХРИСТОВОГО ЖЕЛАЄ ЧИТАЧАМ І ПРИХИЛЬНИКАМ „СВОБОДИ" ВСЬОГО ДОБРА.

Редакція і Адміністрація Видавництва „Свобода".

КОЛЯДА РІДНОЇ ШКОЛИ.

Во Вифлеємі нині новина,
Пречиста Діва родила Сина;
В яслах сповитий, поміж бидляти
Спочив на сіні Бог необнятий.

Вже Херувими славу співають,
Ангельські хори Пана витають,
Пастир убогий несе, що може,
Щоб обдарити Дитятко Боже.

И на Україні рідненькі діти,
Рвуться до сонця, волі, освіти.
У Рідній Школі щастє здобудуть,
Свого народу в ній не забудуть!

Та поки вийдуть вони у люде,
Хай рідний нарід їх не забуде.
Із колядою на рідну школу
Спішіть від серця, спішіть посполу!

Тоді зрадіє Христос-Дитина,
Що Україна сильна, едина,
Бо в ній немає одної хати,
Щоб не хотіла про школу дбати!

Глянь оком щирим, о Божий Сину,
На Україну нашу, родину;
Шастя здоровля зішли в сю хату,
За щедрі дари з неба заплату!

ЯК ЗБИРАТИ КОЛЯДУ НА РІДНУ ШКОЛУ?

1. В кождій місцевости треба оснувати Комітет Рідної Школи. Почин до оснування такого Комітету повинні дати вже істнуючі в громаді українські установи — а коли таких нема, то свідомійші одиниці в місцевости. Тільки не ждати, щоби хто другий розпочав діло, а самому його починати.

2. Комітет Рідної Школи вибере старшину і опрацює подрібно програму праці. В першу чергу треба зорганізувати **колядників**, які мають пійти з колядою від хати до хати в часі Різдва, Йордану і Нового Року. Під колядою розуміємо святочну збірку на Рідну Школу. Імя і назвиско кождого жертводавця, його адресу і висоту коляди вписувати на окрему листу.

3. Попри коляду треба доконче перевести поголовне **членство Рідної Школи**, т. зн., що кожда українська одиниця, отже й діти мусять бути членами Рідної Школи. Членська вкладка виносить 1 **дол. на рік**, а бідні можуть платити навіть місячними ратами.

4. В часі від 6-го до 20-го січня повинен Комітет Рідної доконче уладити на дохід Рідної Школи аматорську виставу, концерт, забаву, — а сі уладження попередить короткий, ядерний відчит про вагу Рідної Школи.

5. Комітет Рідної Школи має постійно працювати над поширенням ідеї Рідної Школи.

Писати і висилати гроші на адресу:

Ukrainian Pedagogical Society, Rynok 10, Galicia, Europe.

Головна Управа Українського Педагогічного Товариства.

ЗАЗИВ ДО БРАТНОЇ ЛЮБОВИ.

Обніміте, брати мої
Найменшого брата, —
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати!
І світ ясний, невечерній,
Новий засіяє...
Обнiміться-ж, брати мої,
Молю вас, благаю!

Т. Шевченко.

МОЛИТВА.

О милий Боже України!
Не дай пропасти на чужині,
В неволі вольним козакам!
І сором тут, і сором там —
На суд твій праведний прийти,
В залізах руки принести,
І перед всіми у кайданах
Стать козакові!..

Т. Шевченко.

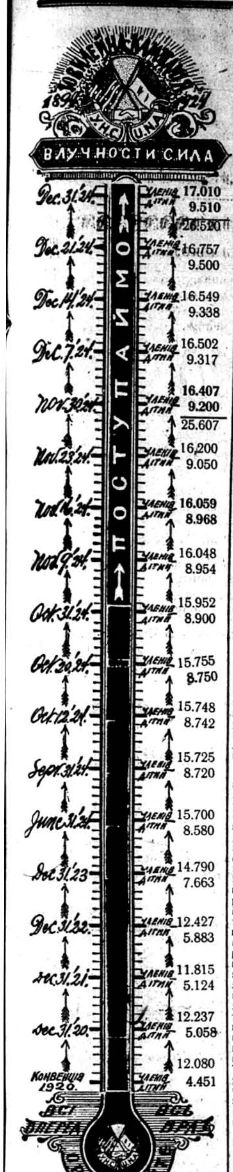

В повисшій шпальті офіціяльного органу У. Н. Союза, підчас теперішної „ювилейної кампанії" рекордовий департамент Українського Нар. Союза виказує поступ кампанії і зріст членів орґанізації в формі термометра.

В надії, що Вп. Члени і Членкині будуть старатися, щоби рівнобіжно з датами підносилося і число обезпечених то є членів і дітий приєднаних до орґанізації підчас сеї ювилейної кампанії, кличемо всіх до вспільної орґанізаційної праці. до приєднування нових членів після розісланих до відділів інформацій.

І. Каштанюк
рекордовий секретар.

ЗОРҐАНІЗУВАЛИ НОВИХ ЧЛЕНІВ

в грудни 1924 р.

(Продовження).

В. 8. Мандзій Василь 1-го, Пилипишин Семен 1-го.
В. 58. Лисогір Василь 1-го.
В. 70. Онисик Антін 2-ох.
В. 85. **Костюк Онуфрій 6-ох.**
В. 94. Мохорчук Андрій 1-го.
В. 102. Сенчина Йосиф 1-го.
В. 104. Мисак Гарасим 1-го.
В. 105. Слободзян Стефан 1-го.
В. 118. Сарахман Михайло 1-го.
В. 122. Сідзінський Кароль 1-го.
В. 126. Будняк Йосиф 1-го.
В. 137. Сагатий Филимон 1-го.
В. 145. Олексин Гнат 1-го.
В. 147. Мельничук Стефан 2-ох, Заяць Іван 2-ох.
В. 152. Присяжний Стефан 1-го.
В. 159. **Камінський Михайло 3-ох.**
В. 162. Гнатів Михайло 1-го.
В. 163. Гвіздь Стефан 1-го.
В. 177. Рекрут Омелян 1-го.
В. 185. Швед Павло 1-го.
В. 210. Завадовський Стефан 2-ох.
В. 216. **Олещук Анна 4-ох.**
В. 217. Шевчук Кость 1-го.
В. 222. Блажко Стах 2-ох.
В. 236. **Багнюк Андрій 4-ох.**
В. 243. Янсевич Тимко 1-го.
В. 254. Андрусьо Сташко 2-ох.
В. 262. Прийдун Олена 1-го.
В. 271. Левуш Григорій 2-ох.
В. 282. Каменюк Ілія 1-го.
В. 292. Запотічний Дмитро 2-ох.
В. 299. Пришлівський Михайло 1-го.
В. 300. Сціленний Петро 1-го.
В. 307. Витяз Іван 2-ох.
В. 310. Сенишин Василь 1-го.
В. 316. **Кучмій Василь 5-ох,** Луців Олекса 1-го., Ковтун Петро 1-го.
В. 324. Слободзян Іван 1-го.
В. 365. Цибрянський Тома 1-го.
В. 370. абінець Микола 1-го.
В. 371. Романків Григорій 1-го.
В. 385. **Бойко Параня 3-ох,** Грубрин Микола 2-ох.
В. 388. Огар Петро 2-ох.

(Дальше буде).

Увага: Висше вимінені організатори зорґанізували більше нових членів як було виказано попередними виказами або в повисшім, однак близько 100 аплікацій треба було завернути до поправки. В сей спосіб в грудни зорґанізовано понад 1000 нових членів і дітий, але не всіх буде можна виказати як принятих в грудни 1924.

В січни сейчас по висилці „розмету" до відділів, зачнеся друкувати виказ хто кілько зорґанізував за цілий час кампанії, а до відділів буде вислано відповідні друки, якими буде можна робити поправки всіх дотеперішних виказів, так щоби кінцевий виказ мож помістити без блудів в золоту книгу кампанії.

Поки-що проситься всіх інтересованих, здержатися від роблення поправок інакшим способом, а передовсім проситься обминути зайвої в тій справі переписки на які гол. канцелярія в сій хвили не всилі відповідати.

В виду того, що головна канцелярія положила богато праці для розголосу ювилейної кампанії; В виду того, що на одержані адреси намірених кандидатів, головна канцелярія вислала десятки тисяч відручних листів, на які адресати щойно зачинають відкликуватися і до відділів зголошуватися; в виду того, що члени і цілі відділи не лиш домагаються продовження ювилейної кампанії, але й таке продовженне в своїх покликах членам проголосили, Екзекутива У. Н. Союза годиться на продовженне сеї кампанії з гим переконанием, що дійсно кампанійне завзятте яке щойно в повні між членами розвинулося, принесе для орґанізації великі користи в нових членах, та що вложена в цю акцію праця головної канцелярії, відділових урядників і всіх членів, щойно в сьому продовженню ювилейної кампанії видасть зрілий овоч, гідний такої великої всіх членів спільної праці.

Повної тисячки нових членів в однім місяци грудни ми не годні виказати лиш тому, що богато аплікацій треба було звернути до поправок. Богато поправок зайшло тому ,що при самім кінци року змінено богато урядників по відділах. Коли ще зважиться, що для гол. канцелярії лекше є одобрити десять аплікацій чим одну завертати, то ясно стане, що річні вибори відділові богато перешкодили кампанії і цю втрату треба конче через продовженне надолужити. Блуди і помилки, се людська річ і їх нема тільки там де нема роботи. Чим більша робота тим більше блудів та це невиключує прохання всіх нових урядників, щоби старалися блудів і поправок обминати. Проситься передовсім незасипати гол. канцелярії такими питаннями, на які можуть легше відповідь дістати від своїх досвідчених попередників або й просто в статутах. Найбільше аплікацій завернено через нелеґальний запис посмертного, брак підписів, недбале виповненне лікарських свідоцтв, зависокий вік до даної кляси обезпечення і т. п. Тому ще раз пригадується: щоби перед вписанием апліканта провірити чи вік апліканта дозволяє його приймати на дану суму; що жінок приймається найвисше на $1000, що жінки платять о 30 центів місячно менче від мущин; що спадкоємцями неможна назначувати церков або інших інституцій або чужих осіб, тільки родину по крови; що на кошта похоронні неможна записувати більше як $200; що в аплікації вимагається підписів предсідателя, секретаря, апліканта і лікаря, що аплікант підписується в трох місцях, два рази по українськи а раз по анґлійськи тай що тії всі три підписи мусять бути однакові а не кождий інакший; що далеко лекше є подати в аплікації виразно імя і назвиско члена як опісля завертати до поправи грамоту і поправляти назвиско в рекордах що найменче двайцять разів вписане. Що членські вкладки, побирається з гори але до головної канцелярії не відсилається аж поки канцелярія затягне до книг і виставить рахунок.

Тиждень ювилейний кождий відділ обходить інакше. Головна канцелярія не всилі всі описувати в передовицях в Свободі, якщо вони надіслані без відповідного опису. Пізнійше подасться разом як де котрі відділи і в чию честь ювилейний тиждень кампанії обходили.

Левуш Григорій. Жалуємо, що неможемо надуживати місця в Свободі, щоби ціле Ваше письмо містити, та неменче щиро дякуємо за слова признання нашої праці. Ми тільки сповняємо свій обовязок як знаємо але бачимо, що й Ви не сидите підчас кампанії з заложеними руками. В тім то й сила нашої орґанізації, що маємо сотки таких як Ви відданих орґанізації робітників. Честь кому честь.

Бойко Микола. Ваші уваги і докори є слушні і поклик горячий. Та на загал, рух розвивається далеко красше як Ви описали. 1000 членів в місяць то неаби який рекорд. Тому хоч много членів, а то й цілі відділи не працюють ще як слід, то нарікати ще нема причини. Кампанійна горячка ще й до них зайде і їх захопить. Ми увірені, що тепер у продовженню кампанії виступлять нові докази, що Українець довго розмахується, але як врубає то цілого дуба нараз стинає. Таке й з тими нашими членами і відділами, котрі досі „розмахуються" до кампанії. Будьте ласкаві написати до Свободи, але дещо поблажливійше.

Відділ 163 в Філяделфії, Па., обходить тиждень Стефана Гвіздя, в честь свого члена основателя і теперішного орґанізатора. Добр. Гвіздь ще й тепер орґанізує і мабудь на цілу Філяделфію найбільше нових членів придбає.

У. Н. СОЮЗ—НАЙЛІПШИЙ ОПІКУН В НЕЩАСТЮ. ЧИ ВИ Є ЧЛЕНОМ ЙОГО?

З ХОЛМСЬКИХ ЛЕҐЕНД.

Ходить Христос!

— І бачили Його?

— А як же! Багато людий бачило...

Селянки в роздумі. Прикладали пальця до щоки, трохи нахилили голову й думають. А на лицях їх — сумнів.

— Може це й правда... Старі давно оповідали, що буде якесь таке чудо...

—Отже ми й дожили — зітхає стара, — отже й зійшов до нас Він утерновий...

—Разкажіть же нам, що оповідають за Нього... ви ж буваєте на одпустах, на ярмарках, та й так з хати до хати ходите...

— Жебрачка хитає головою.

— Оповідають, богато оповідають! Це з того часу, як позачиняли, позабирали наші церкви. З того часу, як народ став жити без служби Божої, без диму кадильного, без світу свічкового...

Селяни напружують слух, туляться одна до одної.

— Отже подивилася Холмська Божа Мати на землю, побачила, як стогне та плаче наш народ, — а вона дуже любить Холмщаків, що вони „причистия" не забували, — та й сама заплакала...

„Сину! — каже вона до Христа, — Сину мій дорогий. Йди на Холмщину то подивись, як там наші люде терплять, як сльози ллють, як сумують. Повідбирали в них цвинтарі, позачиняли каплиці, поперествачували на косьцьоли церкви. Ніде бідному Холмщакові й Богу помолитися. Йдиж, Сину потіш їх та з ласки своєї повіддавай їм церковки...

„Ех, Мати моя Пречистая, — каже засмучений Христос, — не можу я зараз віддати їм церков, бо така вже воляМого Отця Небесного. Але прийде не це свій час. Тепер я можу тільки потішити їх..." Потішити тим, що я тяжче страждав на землі. Хай подивляться...

Взяв Христос свій терневий вінець та наклав його собі на голову. Задзюркотіла кров, заграла самоцвітами та потекла з під тернів по блідому обличчю...

Аж зомліла Божа Мати.

Заспокоїв її Христос, а сам пішов на землю.

З того часу і ходить Він по шляхах Холмщини, щоб підтримати народ у його муках"...

—о—

Жебрачка втирає очі. Селянки жалібно кивають головами.

— І були такі, — що бачили Його?

— Кажуж, що були. Часто бачуть Його біля захоплені церкви, то на зачиненому цвинтарі, то де-не-будь на шляху... Стоїть сумний! А з очий сльози, як роса ллються, бо жаль Йому наших людей.

— І довго буде він так ходити?..

—Поки не прийде якийсь такий Великдень, забула тільки — який... Тоді відчиняться всі церкви на Холмщині... Тоді Христос зниме терновий вінець і піде на небо. Тоді знов буде на Холмщині радість.

Жебрачка встає, вбірає свої палиці, клуночки.

— Піду... А ви не забувайте про те, що я вам казала.

Вклонилася й пішла.

Пішла від села до села ширити живу леґенду.

ЗА СЛОВОМ — ДІЛО.

Репресії проти русифікаторів.

Під таким наголовком містить 22. XI. київський „Більшовик" з статтю про наслідки перевірки українізації в деяких установах Києва, в наслідок чого прийшлося усунути з посад багато урядовців, які не хотіли і не хочуть вчитися української мови.

Радянська влада — пише „Більшовик" — нераз попереджала співробітників своїх установ, щоби вони вчилися української мови. В цій цілі був виданий знаний декрет ВУЦВК. про українізацію. Але не в усіх установах поставилися до цього з належною увагою. Подекуди це зарядження було зустрінуто ворожо. В таких установах чекали якихсь змін і української мови не вчилися. Аж прийшла комісія по перевірці українізації та сказала тим урядовцям, що не хотять вчитися української мови, що їм нема місця серед службовців радянської влади. Наразі перевірка зроблена лише в 7 інституціях і з цих інституцій довелося усунути зі служби 70 осіб!

Найбільше опору зустрічає українізація в інституціях, які мають свої центри в Москві. „Більшовик" оповідає, що в Київській конторі Цукротресту на 150 співробітників українську мову знають яких 3 до 5 проц., а решта зовсім її не знають і не вчать. Діловодство установи і всі зносини з цукроварнями, як також діловодство на самих цукроварнях ведеся виключно російською мовою. Комісія по перевірці українізації зняла з праці в цій установі 37 осіб „за неуважність і саботаж".

„Цей факт — пише „Більшовик" — мусить бути прикладом для решти наших трестів, які ховаючись під ріжні циркуляри своїх установ з центру, саботують українізацію своїх установ і відмовляються влаштовувати курси українознавства для своїх співробітників".

Отже опірне становище супроти українізації в установах „загально-союзного значіння", неначеб то знаходить піддержку в Москві, коли ті, що не хотять українізувати дотичних установ, покликуються на якісь циркуляри з центру.

„Посилатися на те, що установа є централізована (з центром у Москві) — пише „Більшовик" — і через це вона не підлягає українізації — це є основне непорозуміння того, що таке українізація взагалі і для чого вона. В таких установах на українізацію дивляться як на якийсь акт насильства, якого, мовляв, можна запобігти тим, що установа має центр в Москві".

На це „Більшовик" відповідає, що „комісія (по перевірці) не вимагає, щоб установі центральні, які мають тут свої відділи або контори, щоби вони з своїми центрами (в Москві) вели переписку українською мовою" — тільки „щоб робота цих установ у межах України велася на українській мові, а їх співробітники тут у Києві (а не в Москві), де вони обслугують українське селянство (а не російське), знали українську мову і вживали її з українською клієнтелією".

„Більшовик" попереджає тих службовців, що оглядаються на Москву, щоб вони перестали „хитромудрствовати та ухилятися від того, чого вимагає життя, і як найшвидше бралися до ліквідації (своєї) української неписьменности найперше а далі до студіювання українознавства, хоч би в обсягу програми Губнаросвіти".

Отже радянська влада в справі українізації направду починає переходити від слів до діла, що треба очевидно привітати.

А в справі отого Цукротресту, хай буде позволено нам поставити таке запитання: З якої рації центральне правління цукрового тресту сидить у Москві, коли ціла цукрова промисловість зосереджена на Україні?

І чому українським хлібом, українським цукром, українським вуглем, українським залізом і т. п. розпоряджається Москва?

ВИХОВУЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ НА СПІВВЛАСНИКІВ НАЙБІЛЬШОЇ СВОЄ-РІДНОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ. ЗАПИШІТЬ ЇХ ДО У. Н. СОЮЗА СЕЙЧАС.

У СВЯТ ВЕЧІР.

—о—

На шати сніжисті
Красуні Землі
Імлисті серпанки
Шле вечір свої.

А дід Морозенко
Іде під хатки
Діткам на віконцях
Малює квітки.

„Свят Вечір, Свят Вечір!"
Зве зірка з небес,
Зве очи діточі
В країну чудес.

Й зірки-оченятка
Діточі горі

Подякою шлються
Сестриці зорі:

Даруся, Маруся,
Богданко, Гнатко,
Лесь, Галя, Олюся,
Василь тай Сенько.

Сміється ялинка
І діток манить
Чічками, свічками,
Коляда дзвенить.

Всім роскіш не земська
Зоріє із віч:
„Свят Вечір, Свят Вечір
І чарів йде ніч!"

Я. Вільшенко.

ЯК ЖИВЕ СОВІТСЬКЕ СТУДЕНТСТВО.

У ч. 258 харківських „Вістий" надруковано такого листа:

„На Клочківській вул. в будинкові ч. 1. міститься ДПС ч. 3. імени тов. Чубаря, в якому мешкає біля 1000 ч. пролетарського студентства, хоча нормально в ньому може міститись лише 400 ч. не більш, бо в цьому будинку для життя зовсім не придатний, бо всі кімнати цього поверху дуже вогкі. Невідомо куди дивились очі ріжних санкомісій Кубуча, яких за пів року існування Кубуча було безліч, що дозволяли оселятись у цих брудних, вохких помешканнях пролетарським студентам. Наслідки цього оселення можна побачити по відомостях студентської поліклініки, де щодо захорування на сухоти серед инших ДПС м. Харкова ДПС ч. 3. стоїть на першому місці. Особливо багато хорих на активні сухоти серед мешканців першого поверху, які в цих підвалах уже живуть кілька місяців.

Взагалі ДПС ч. 3. дуже відріжняється від инших ДПС і Кубач, як видко, зовсім мабуть про його існування, бо в той час, як ми бачимо инші ДПС давно вже одремонтовані, і в них є освітлення й опалення, наш ДПС і до цього часу нічого не має. Про опалення вже не доводиться. й. казати, бо студенти ДПС, які живуть у ньому ще з того року звикли до холоду, бо торік ДПС не опалювався аж до самого 15-го року звикли до холоду, бо торік ДПС не опалювався аж до самого 15-го січня 1924 р., так що навчитись не боятись холоду час був; але найголовніше це те, що ДПС не має вже більше як два місяці освітлення і Кубуч вже два місяці ніяк не спроможеться полагодити в ньому електрику.

Студенти, які приїхали молодими зубами „гризти граніт науки", не маючи освітлення вже два місяці, бють байдики та від холоду клацають зубами.

Крім усього цього, більшість кімнат до цього часу не мала зовсім або має в недостатній кількости столи та стільці, без яких, не кажучи вже про освітлення, неможливо ніяка наука. Історія з столами та з стільцями вже тягнеться цілий рік, і коли вже вони будуть невідомо".

До цього скандального листа була приточена така примітка:

„Редакція чекає від Кубуча відповіди на цього листа".

Але замість відповіди незабаром прийшла відповідь од самого Радпаркому. У числі 264 „Вістей" на чільнім місці стоїть відозва українського уряду під написом: „Всі на допомогу пролетарському студентству Республики!" У цій відозві не тільки стверджується все, що стояло в повищім листі, але оповідаються річі в тисячу раз гірші. Відозва каже, що „студентам прийшлось пережити тяжкий рік, жити в голоді, в неможливих життєвих обставинах, при відсутности найголовніших умов для академічної праці"... Далі говориться що „тяжке становище студентства надзвичайно погано відбилось на їх академічних успіхах. Робітники й селяне, послані до Вузів, щоб набратись знання, не могли за успіхом учитись ізза матеріяльних недостатків. Багато з них мусіли повернутись додому, багато зараз, коли переводиться перевірка академічних успіхів студентства, примушені залишити навчання в школах"...

Хто це каже? Совітсько-українська влада (під відозвою стоять підписи Чубаря, Буценка та інш.) — та сама влада, що через своїх закордонних аґентів намагається розкласти еміґраційне студентство, оповідаючи йому несотворені річі про блискучі умови студентського життя на Україні. Чи не краще б та влада зробила, якби не заїхала на цілий світ, а подбала б про своїх власних студентів, щоб вони не голодували, не сиділи без світла й меблів, не мерли від сухот? Тоді не прийшлося б писати таких відозв і не треба було б жебрати у своїх власних обдертих підданих, щоб вони „підтримали" всеукраїнську річеву льотерію на користь студентів.

ХОЛМЩИНА.

(З варшавського українського журнала Наш Світ).

Як свідчать історики Зубрицький та Шараневич, обеднання Червоної Руси, початє кн. Володимиром, продовжував Роман Мстиславич, Данило, Лев і т. д. В склад червенських городів з корінним українським населенням входили: Червен, Галич, Перемишль, Белз, Холм, Львів з їх округами до гір Карпатських, частини Литви — Полісся з містами: Берестем, Слонимом, Гродном, Волковиськом, Кобрином і Підляша з городами: Мельником, Дрогичином, Більськом і Білою. По свідоцтву польського історика Длугоша, в самому Люблині Данило Романович побудував фортецю з круглою камяною баштою (1245 р.). Його держава простягалася від берегів Висли до Кива з заходу на схід і від Карпатських гір до Августова й Райграда в землі Ятвягів з полудня на північ.

На чолі величезної Червоної Русі XIII в. Данило Романович поставив місто Холм, тоб-то вернув йому те державне значіння, яке він мав в IV—V вв., коли був столицею обширного краю, як про це свідчать стародавні заграничні хроніки.

Гуртуючи князівства по їх політичних оседках, Шараневич та Лонгинів ділять державу Данила Романовича на князівства: Холмське з землею Люблинською; Володимирське з землями: Берестейською, Володимирською, Червенською; Галицьке з землями: Перемишльською і Львівською і Белзьке з землями: Бужською і Любачевською.

Довгочасне правління (три з половиною століття) в Холмсько-Галицькій державі українських князів дало міцне упорядкування її життя на чисто українських церковно-релігійних і національно-політичних підвалинах.

Данило Романович мав чотирьох синів: Шварна, Льва, Романа і Мстислава. Свою державу він розділив синам, а собі залишив Холмсько-Белзьке князівство. Після смерти Данила в Холмі й Белзі, князював Шварно Данилович, а по його смерти (1281 р.) брат його Лев Данилович, який передав свое князівство синові Юрію Львовичові, коло 1287 р. По смерти Мстислава Даниловича Юрій Львович об'єднав знову князівство Володимирське з Галицьким і прийняв титул короля українського й князя Володимирського. Цей князь вступив з німецьким лицарями в союз і напав з ними на Новгород-Литовський. Литовці на чолі з Гедимином, коло 1315 р. землею Берестейською. В цій війні Юрій Львович був забитий в 1316 р. під час оборони міста Володимира. Його похоронено в Холмі під собором.

По смерти Юрія Львовича князівства Галицько-Володимирське і Холмсько-Белзське перейшло до сина Андрія Юревича, котрий вмер в 1324 р. оставив свою батьківщину своєму синові Юрію II. Андрієвичові. Юрій II. вмер в 1336 р. В нього дітей не було, й тому він передав князівство свойому родичеві по молодшій лінії від Данила Романовича Юрію Даниловичеві, правнукові Данила Романовича черезсина його Мстислава, в якого був син Данило. Юрій Данилович був дійсним спадкоємцем Червоної Руси, таким він називає себе в грамоті до великого магистра Тевтонського ордена ще 20 жовтня 1335 р. Найбільшими містами Холмсько-Червоної землі були Холм, Володимир і новий Львів, побудований Данилом Романовичем між рр. 1250—1255 у память сина свого Льва. Після тих городів першими рахуються Луцьк, Белз та Перемишль.

Користуючись перевою старшої лінії Даниловичів, литовські князі і польські королі заявили свої претенсії на землі сеї лінії, а властне Любарт Гедиминович литовський князь луцький, жонатий з донькою Льва Юревича, а другим шлюбом — з сестрою Юрія II, і Болеслав III Тройденович, польський син Тройдена князя Черського і Марії, доньки Юрія І., князя Володимиро-Галицького. Галичане, князі і пани українські, в 1336 р. до 1337 р., визнали Болеслава Тройденовича князем Галицьким; Любарт зостався князем Володимиро-Луцьким, а на Холмсько-Белзськім князівстві залишився Юрій Данилович. Болеслав Тройденович ведового князював на Галичині; його вбили в 1340 р. за те, що він зачав сіяти латинство серед українського населення.

Прихильники Болеслава, король Казимир III. оголосив себе дідичем князівства і в тім же 1340 р. заводив силоміць Львовом, Перемишлем і ин. містами й фортецями. Любарт же Гедеминович при допомозі Татар відібрав завойовані міста й оголосив себе Володимиро-Галицьким князем. Сторону Любарта трибав Юрій Данилович Холмський. Тому Казимир почавши нову війну з Любартом у 1349 р., не обминув і землі Юрія Даниловича. Казимир завоював Волинь, Галичину та Холмщину. Холм тоді ще рахувався столицею округ: Холмської, Белзської, Щекарівської (Красноставської), Грубешівської та иниших.

Українське військо хоробро боронило Холма, але Поляки його здобули.

В 1350 р. Українці з Литовцями витиснули польське військо з Володимира, Берестя, Холма та Белза, а инші міста передалися їм добровільно. Під владою Казимира залишився тільки один Львів та инші Галицькі міста. Війна повторилася в 1351 —1353 рр.

В 1354 р. Литва замирилася з Польщею. Польща забрала Львів з Галичем і Перемишлем і Люблинську землю, а Литва забрала володимирську, Луцьку, Берестейську, Белзьку, та Холмську землі.

В Холмсько-Белзськім князівстві під голуванням Любарта Юрій Данилович знов зостався князем і його союзником. В 1366 р. Казимир відібрав у Любарта і Юрія Холмського Берестя, Луцьк, Белз, Холм і Щебрешин. Юрій Данилович був залищений князем Холмсько-Белзським на легших умовах.

Казимир вмер бездітним в 1370 р. На польський трон вступив Людвик Венгерський. Цей король віддав Галицько львівську землю з частиною Холмщини своїому родичеві Владиславові Опольському. Українські князі на чолі з Юрієм Холмським зпустошили землі Сандомирську, Люблинську, Краківську зайшли до Тарнова, відібрали богато галицько-українських городів при допомозі литовських князів: Ольгерда, Кейстута та Любарта в 1376 р.

1377 р. Людвик з Німцями взяв знову Холм, Городло, Грабовець з їх передмістями та селами.

Людвик примусом відібрав від Юрія Холмського князівство й назначив його старостою до смерти тільки Холма й Белза. Князем Холмсько-Червенських земель залишився сам Людвик до смерти (1382 р.) Після цього панувала дочка Людвика Марія. З Холмсько-Червенським князівством до неї відійшли землі: Сяноцька, Львівська, Перемишльська, Галицька, Теребовельська, а инші частини відійшли до Любарта, князя литовського (1387 р.)

Українські землі холмсько-червенські були силоміць прилучені Ягайлом до Польщі. Він подарував їх свойій жінці, Ядвізі. Тільки Белська земля і частина Холмської з містами Белзом, Любачовом, Бужськом, Городлом та ин. були віддані мазовецькому князеви Земовиту, а Берестейська земля Витовту Кейстутовичеви, литовському князеви (1387 р.) Таким чином Юрій Данилович, князь Холмсько-Белзький, з сином Іван, зосталися без князівства

В 1448 р. на Люблинському соймі Литовці внесли переконуючі докази своїх прав на цілу Городельську округу, покликаючись на те, що цею землею володів Витольд і що вона входила в склад литовської Волині, яка була власністю Любарта, а по його смерти перейшла до Ягайла.

Іван Юревич, князь Холмсько белський загинув у бійці з Татарами на р. Ворсклі в 1399

Так без часу й сумно згасла остання галузь українських князів Холмсько-Червоної Руси.

Після того Холмсько-Червенська Русь тільки в обличу Холмської землі продовжувала своє самостійне існування.

В Грюнвальденській бійці в 1410 Поляків з Німцями Холмська земля мала свою окрему хоругву з образом білого ведмідя між трома деревами.

В 1462 р. Холмщина була перетворена в руське(українське) воєвидство

В 1462 р. Холмсько-Белзська земля була остаточно прилучена до Польщі, а останній князь цеї землі Теодор в 1481,р. утік з Литви до Москви. Таким чином в XV в. Холмщина була захвачена Польщею й прилучена до неї

З цього історичного нарису, ми бачимо, що Холмщиною раніш заводила Литва, котра мала величезний вплив на Життя Холмщини, наприклад, Литовське юридичне право зосталося в цій землі до введення кодекса Наполеона, тобто до XIX століття. З часів Люблинської політичної унії (1569 р.) поміж Литвою і Польщею окатоличення і сполщення українського населення на Холмщині не мало вже границь.

По першому розділі Польщі Холмщина відійшла до Австрії. В 1772 р. австрійське військо окупувало місто Холм.

В 1773 р. Холм був повернений до Польщі, а південня Холмщина з містами: Люблином, Замостєм, Грабовцем, Щебрешином, Городлом, Грубешевом і Белзом зосталася під владою Австрії.

По третьому розборі Польщі в 1795 р. частина Холмщини відійшла до Росії, а друга до Австрії.

В 1809 р. Холмщина ввійшла в склад Варшавського Герцогства.

По віденському договорі 1817 р. вся Холмщина відійшла до Росії й була під її владою до 1915 р.

Виходить, що Холмщина була під пануванням Литви, Польщі, Австрії й Росії ріжне число літ. Кожна з цих держав мала свій вплив на національне та релігійне життя цеї країни й кожна з них залишила по собі сліди. На Холмщині нема майже шматка землі не политого кровю. Мало, що не кожні пятьдесять літ кров цеї країни лилася рікою, все відбувалося вогнеї та мечеві, лишалися тільки руїни. Але Холмщина кожний раз відроджувалася, хоч би для того, щоб знову обернутися в руїну.

ПРОРОКОВЕ ОКО

— або —

ІВАСЬ БИСТРИЙ І ЙОГО ПРИГОДИ

за **В. Лозинським** переповів **М. Ценівський.**

(Продовження)

(13)

Віхали ми в ринок по камінному брукови. Я счудувався, що такий пустий — тай ,оглядаюся за тими людьми, що мешкають у цих високих камяницях на два і три поверхи. Бо ледви то тут то там промайнув який чоловік. Але зараз пригадав я собі, що то було після пошести, яке щойно уступило і то ще не зовсім. Ще мало хто повернув був до міста з цих, що втекли були перед заразою. А з цих, що не мали де втечи, мало хто живий остався. Та і в цих, що остали при життю, видно було трівогу в очах, що пізнати по ньому було, що безперестанку на смерть глядів і сам смерти ждав увесь той час кари божої. Тож і мені зробилося сумно і душно, і здавалося мені, начеб живцем хотіли мене замурувати і начеб уже тепер не мав чим віддихати.

Станули ми перед дуже високим домом а вузким, бо лише по три вікна мав на кождому поверсі, збудованим з тесаного каменя. На долині така широка брама, що вже лише на одно вікно з боку місця остало. Брама була зачинена, а весь дім виглядав наче пустий і зовсім вимерлий: віконниці у всіх вікон позачинювані. На туркіт воза по брукові не вийшов ані не виглянув ніхто.

Вискочив із воза перший Павпер. Схопив за залізне калатало, що було впущене в браму, й почав сильно калатати. З сіней відповідав йому лише глухий гук, начеб з великого тарабана. Я тимчасом задивився в дім, а передівсім у браму. Бо над нею були три людські голови, різані з каменя, а кожня з них, здавалося, глядить на мене то смішно то грізно. І в сні не бачив я ніколи таких машкар, бо одна з них була з рогами й пащу грізну на мене роззявила, начеб пожерти хотіла мене. Друга кудлата, викривила до мене широкий рот. Третя мала великі, мертві очища, а з поміж величезних усів звисав їй страшний язик. Страх збірав би ввійти до цієї брами, колиб над нею вище не була Божа Матір із Ісусом, також із каменя вирізблена, вся в огнистому промінні і з вінком золотих зір над короною.

Відчинив нам нарешті якийсь великан, високий і барчистий, наче Перевернигора з казки. То був дозорець дому, а заразом і помічник до тяжких робіт біля дому і торговлі. У Львові називали дозорців домів із турецька: гамал. В довгих, широченних, склеплених сінях вдарило мене якесь тяжке повітря, а таке тостре і запашне, що ож у очі і в ніс било й гризло. Пізніще сказали мені, то було для відігнання чуми. Весь час, підчас неприсутности пана Шпитка й Іллі цей ганал, що остав був сам один для стороження дому, кадив паленим оцтом, камфорою, сіркою і ріжними зелами, а також зіллям і рожею.

Пан Ілля порозмовляв хвильку з Воробою (бо так називався цей гамал) і пійшов у горішні кімнати. Вороба запровадив мене до малого, темного ванькирика в подвірю, вказав мені постіль і, слова не сказавши, оставив мене самого. Вже й сумерк був вечірний, а в ванькирику було зовсім темно. Отже я не думав над нічим, бо й думок не міг зібрати не так із умучення як з причини стільки нових людей і річей, що я за одну добу зазнав, зараз поклався і заснув.

Але це моє спання було як сон чоловіка мученого горячкою. Я кидався на постелі тай що хвилини будився з страшним жахом, не знаючи де я і що зі мною діється тай чи не живцем я закопаний у підземельній пітьмі.

Із стелі, з закратованого вікна, крізь яке пробивалось трохи місячного світла, з долівки, з кожнього угла — щось на мене грізно гляділо: то гайдук Кайдаш з окровавленою головою, то підстароста з джаґаном, то козак Семен, як душить за горло Чорного Мордаха, а жидівські очі, наче дві огнисті голки вискакують у воздух аж під сволок, а до цих двох огнистих голок надлітає ця залізна пушка, що я її викопав — і літає по цілій кімнатці, а ці огнисті галки гонять за нею і не в силі здогонити. А на це все глядять із страшною цікавістю ці три камінні голови з над брами й завертають сліпаками, начеб не могли начудуватися цьому, що діється. Аж вкінці підходить до мене якийсь страшний дідуган і вдаряє мене чорною, широкою наче лопата долонею по лівому рамени й говорить грізним, охриплим голосом:

Пророкове око,

Синопа, Архіока.

Зриваюся з постелі і кричу вельми наляканий:

— **Муштулук!**

А тут уже ясний день заглядає крізь віконце ванькиря, а замісць цього грізного дідугана стоїть передімною гамал Вороба, потрясає мене за рамя й каже:

— Вставай! Пан Ілля кличе тебе.

VII.

НА СЛУЖБІ.

Пан Ярослав Шпитко, у котрого Ілля служив старшим діловодцем і повірником, був ароматарієм, цбето корінним і аптикарським купцем. Але попри це мав й инші великі торгівлі. Бо в нього продавалося не лише в склепі на малу вагу, але й инші львівські й позальвівські купці брали товари з його складів. Головно коріння й вина з далеких країв. В подвірю, в глибині його дому, або в індермасі, як то у Львові називають, були дві великі склеплені кімнати з залізними дверми і кованими кратами у вікон. Під цими кімнатами дві глибокі пивниці. Кімнати і пивниці були повні заморських товарів. В пивницях стояли бочки вина. Їх доставляли насамперед морем а потім сушею з далеких грецьких островів. А було тих вин дуже богато родів, один кращий другого, а всі дуже дорогі, як малмазія, мушкатель, алікант, латика, коцифал. В кімнатах над пивницями були аромати, коріння, лікарське зілля. Все те по латинськи називалося **materia medica.** Дальше найріжніщий товар, найліпший, рідний тай майже на вагу золота платний. Товар цей майже з самого кінця світа, бо з заморських поганських країв, де лише чорні мурини жиють під гарячим сонцем, треба то було спроваджувати кораблями через моря, то на горбатих верблюдах безкраїми пустинями. На пустинях цих нiщо не росте в піску, а від сонішної спеки пісок цей такий гарячий, що яйце в ньому без огню можеш спечи.

Як увійшлося до цих кімнат, то треба було мерщій віконця відчиняти і воздух впускати, бо запах, щоправда приємний, наче з кадила, але такий був сильний, що аж голова завертатал ася, наче від сильного напитку. Отже були тут побіч алуну, комфори, меркурія, бурштину, ріжні запашні живиці; як: амбра, грудочками наволікана, ніби коралики, бензо, що його пан Шпитко з Бндій від португальських купців спроваджував, сицилійська манна, грецький мастикс, траґант із острова Мореі, що гарячку у хворих холодить; дальші спеціяльні пахучі тріски, як альоес арабський, бразилія, сандал червоний і жовтий, індіґо з Баґдаду, а вкінці й коріння на ліки і на приправи для панських куховарів, як молюцькі гвоздики, лаври, турецький кмин, імбір або зінзіберум індійське, кардемони, мушкатаповий цвіт і галки, татарське зілля, ріжний перець, а найліпший з них малябарський, египетська касія в стручках, італійський та еспанський шафран, цинамони, цукор білий і ледоватий, баґдадський та еспанський, в паланичках, стіжках і муці, заморські овочі, як цитрини, миґдали, фіґи, дактилі, родзинки й инші специяли. Колись я це все майже вмів вичислювати, як іще помять була молода. Тепер я не памятаю і в части.

Все це лежало ще так, як прийшло валкою до Львова, в клунках, паках, белях, скринях, бочівках, мішках або в кошах із лика. На них чорною фарбою були вписані ріжні знаки і букви. Але найчастійше видно було такий напис:

КАТАКАЛЛО

Я не вмів відчитати його. Не бачив ніколи таких букв, хоч уже вмів розріжнити українські від: латинських і німецьких. Така мене збірала все цікавість, що той напис значив, начеб від цього щось вельми важне для мене залежало. Пан Доманський, що був молодшим діловодцем у пана Шпитка і мав ключі від цих складів також не вмів читати цього. Аж щойно павпер, котрий щодня приходив до нас по школі й одержував обід у пана Іллі, навчив мене, що то грецькі букви і що це слово читається: **Катакалльо.** Але що значило би **Катакалльо:** місто, чоловіка чи яку річ, цього і він не знав.

Так було в індермасі. а в двох кімнатах при брамі, з котрих одна мала вікно на ринок, була контора і крамниця пана Шпитка.

При самім вході до крамниці висів образ Богородиці, а під ним без перестанку, як в день так у ночі горіла оливна лямпочка. Низше над одвірком, були викуті в камени великими буквами слова:

БОГА БІЙСЯ.

ЧЕСНОТИ ДЕРЖИСЯ

ЩАСТЮ НЕ ВІР.

В цій крщамниці всі стіни аж під саме склепіння були заставлені шафами і поличками з ясеневого дерева. На всіх поличках стояли слоїки з поливаної глини, всі однакові, а кожен гарно мальований, на кожньому напис. В шафах самі шуфлядки й альмарійки, декотрі все відчинені, инші знову на ключ старанно позамикані, а всюди знову написи. В цих слоїках і альмарійках було цього всього по трохи, що в індермасі було цілими скринями. Бо тут продавалося на малу вагу, а там на велику. Але тут були також незвичайні речі, яких там не було, що найдорощі і найпершорядніщі, все під ключем. Нікому їх не вільно було ані продавати ані рушити, лише самому панови Шпиткови й Іллі.

(Дальше буде).